

COSTANTINO D'ORAZIO

Secretul lui Leonardo

Enigmele ascunse în capodoperele sale

Traducere din limba italiană și note de
Emanuel Botezatu

CORINT
BOOKS

—2018—

O călătorie în necunoscut

Cel ce intră în contact cu Leonardo da Vinci își asumă riscul de a se rătăci într-un labirint. Tot acel hățiș de enigme insidioase ascunse în operele sale și, mai ales, uimitoarea încâlceală de semne marcate în faimoasele sale coduri exercită de secole bune o fascinație irezistibilă. Un vălmășag de cuvinte scrise de la coadă la cap, notițe, desene, schițe, ghicitori, proiecte și portrete, toate lăsate în voia sortii, acumulând haotic un total de aproximativ treisprezece mii de file. Pagini pe care Leonardo le folosește în mod repetat în diferite momente ale vieții, păstrându-le apoi, pliate, prin buzunare, pentru a le scoate din nou la lumină atunci când întrevede câte o idee nouă. Petice de hârtie unde o caricatură coabitează cu invenția vreunui incredibil mecanism, sau pe care o diagramă euclidiană se suprapune cu o listă de cumpărături. Da Vinci ar trebui să li se prezinte cercetătorilor drept un artist foarte deslușit și clar în gândire, dacă ar fi să judecăm după dimensiunile megalitice ale materialului de studiu lăsat posterității. În realitate însă, lucrurile stau exact invers, întrucât este într-atât de reticent și contradictoriu atunci când scrie sau pictează, încât suntem în orice moment expuși pericolului de a-l înțelege greșit. Când ai de-a face cu el, ai toate șansele să deviezi de la subiect, ajungând să bați câmpii. Oricine a încercat să stabilească o ordine în cadrul

incredibilului său tezaur de exerciții și descoperiri a trebuit până la urmă să se recunoască învins.

Leonardo nu a avut timp să-și pună ordine în însemnări pentru că era genul care nu se oprește niciodată să privească în urmă. Viața i-a fost o continuă cale către înainte, spre noi și noi țeluri. A încercat în mai multe ocazii să-și strângă însemnările și desenele în diverse tratate, însă nu a reușit să trimită nici-unul către tipar. Nici chiar faimosul *Tratat de pictură* nu este în realitate creația sa, ci i-a încredințat conținutul colaboratorului său preferat, Francesco Melzi, fără să poată participa direct la publicarea lucrării, survenită la peste treizeci de ani de la moartea sa. Ideea realizării unui tratat de anatomie, a altora de arhitectură și de mecanică, sau a unei cărți despre binefacerile extractelor naturale i-a dat nu doar o dată târcoale, pentru a se mistui apoi, fără excepție, într-una dintre numeroasele himere care l-au bântuit în cei șaiszeci și șapte de ani de viață. Pana de scris îi sărea cu repeziciune de la o idee la alta, în vreme ce mintea sa nu-și găsea nicicând liniștea. În multe ocazii abordează aceleași subiecte la distanță de ani și ani, dar ajungem să nu ne mai mirăm când constatăm că se contrazice în mod continuu. Practic, la el nu știi niciodată la ce să te aștepți.

Odată pătruns în universul său, m-a încercat nu o dată sentimentul că am fost luat de un vârtej. Din care m-am temut, în mod serios, că nu voi mai reuși să ies.

Tocmai pentru a evita să sfârșesc sufocat sub această cantitate incredibilă de material, am hotărât să mă las condus de parcursul urmat de capodoperele sale, mult mai lin și mai armonios decât însemnările sale. Astfel, picturile sale au devenit acel fir al Ariadnei căruia i-am încredințat această carte. Pornind de la primele încercări, nesigure, de pe vremea când Leonardo încearcă să-și croiască drum pe piața complexă și greu de descifrat a artei florentine, trecând apoi la chipurile

enigmatice cărora le-a dat viață în perioada petrecută la Curtea din Milano și ajungând în cele din urmă la operele maturității. De fiecare dată când o imagine, o figură sau o anecdotă din spatele unui tablou deschide o fereastră către o aventură sau un experiment științific de-al său, povestirea tinde să se dilate, îmbogățindu-se cu diferite concepte elaborate de da Vinci sau cu descrierea unor raporturi personale ori întâmplări trăite de artist.

Tablourile sale constituie punctul de plecare și de sosire pentru cercetările multilaterale în care s-a aventurat pe parcursul vieții. Fiecare tablou se dovedește a fi o formă de verificare a descoperirilor sale. Fiecare reprezintă o etapă în itinerariul său către studierea Cosmosului și a celor care îl populează. *Cina cea de taină*, *Gioconda* sau *Doamna cu hermină* – pentru a le cita doar pe cele mai cunoscute – nu pot fi tratate separat de restul activității sale, care implică studiile de mecanică, anatomie sau filozofie naturală. Unii au suspectat, nici mai mult, nici mai puțin, că în anumite momente din viață pictura a devenit pentru Leonardo un fel de incident de parcurs, o datorie pe care trebuie să și-o îndeplinească pentru a se întreține de pe o zi pe alta. I se întâmplă des să traverseze lungi perioade de timp fără să se atingă de pensulă – luni întregi în care este absorbit de studierea unor fenomene atmosferice, de comportamentul organismului uman sau de dinamica apei. Trăgând linie, la finalul vieții petrecuse mult mai mult timp aplecat asupra însemnărilor științifice decât în fața șevaletului sau a unei picturi monumentale.

Observarea profundă a naturii, care îl pasionează de mic copil, îl ajută să immortalizeze unele peisaje atât de bogate în detalii, încât par surprinse cu aparatul de fotografiat, permițându-i să descrie diferite inflorescențe și plante cu o precizie demnă de tratatele de botanică. Rezultatele obținute din studierea anatomiei și a proporțiilor corpului uman – obsesia sa vreme de aproape treizeci de ani – se dovedesc prețioase în

desăvârșirea portretelor pentru care a devenit celebru în întreaga lume. Nestăvilita lui curiozitate îl determină să recurgă la disecția acestor corpuri, în căutarea punctului de origine al emoțiilor umane, atât de bine surprinse pe chipul celor mai faimoase și apreciate personaje ale sale. La Leonardo, știința și pictura conviețuiesc într-o continuă osmoză. Important este să știi cum să faci slalom cu abilitate printre propunerile care îți ies surprinzător în cale, fără a-ți pierde niciodată busola.

Leonardo face tot ce-i stă în putință ca să ne amăgească: exact atunci când ajungem să credem că i-am înțeles modul de gândire, apare un amănunt care dezmente totul. Una peste alta, trebuie să-i recunoaștem – măcar atât, dacă nu cumva mai mult – puternica ambiție și îndrăzneala intelectuală ieșită din comun. În clipa în care intuiește o anumită problemă, nu ezită s-o înfrunte cu toată forța, dedicându-se unei îndelungate și constante activități de cercetare aprofundată. Presupunerea că avea un caracter „schimbător, instabil”, așa cum scrie Giorgio Vasari în cea mai cunoscută și fantasmagorică biografie a sa, precum și convingerea că n-ar fi fost capabil să se concentreze asupra niciunui subiect, sunt false. Nimeni n-a forat atât de profund tematicile de studiu așa cum a făcut-o el, cu obstinație și perseverență. Unicul obiectiv care i-a animat cariera a fost descoperirea adevărului – nu celebritatea, nu bogăția, nu prestigiul, ci aflarea secretului care guvernează orice formă de manifestare a existenței. Acolo unde există viață, acolo și-a îndreptat și Leonardo privirea scrutătoare. Pentru a înțelege de ce un „corp greu” cade spre pământ. Pentru a investiga armonia care propagă sunetul. Pentru a descoperi cum penetrează emoțiile inima unui copil. Pentru a inventa un sistem care să-i permită omului să zboare sau să pășească pe apă. Pentru a construi o mașinărie cu care se poate strămuta un râu. Pentru a identifica nuanțele cele mai potrivite pentru reproducerea unui peisaj în plan îndepărtat.

Poate părea de necrezut, însă fiecare din cercetările sale este interconectată cu celelalte, toate găsindu-și punctul de convergență în picturile artistului. „Eu spun că azuriul în care ni se înfățișează aerul” – scrie el într-o bună zi – „nu este întocmai culoarea acestuia, ci ea este cauzată de umiditatea caldă, evaporată în minuscule și insesizabile diviziuni.” Celebra lui tehnică *sfumato* nu este altceva decât rezultatul observării unui fenomen atmosferic: un exemplu simplu și imediat despre cum funcționează mintea lui Leonardo. Practic, nu există studiu care să nu poată fi „tradus” prin intermediul unei picturi sau al unui desen.

Până la el, niciun intelectual de anvergură nu a încredințat imaginii un rol mai important decât al cuvântului. Desenele sale sunt mult mai detaliate în comparație cu diversele lui comentarii și, mai ales, sunt mult mai directe decât frazele scrise de el, adesea neobișnuite, agramate și misterioase precum ale unor oracole grecești. Aproape toate însemnările sale pot fi citite ca un fel de auto-motivări: uneori pare chiar că înjghebează o conversație cu propriul intelect și cu propria voință. Nu elaborează teorii abstracte și teoreme, ci formulează sfaturi, sugestii practice, observații stimulative adresate unui *alter ego*, unui „tu” dincolo de care îi identifică pe toți potențialii săi cititori. „Iar tu studiează ca operele tale să atragă spre ele ochii privitorului, nu doar să le vadă ci să și-i întoarcă de la ele, așa cum se-ntâmplă cu acela care, la vreme de noapte, se ridică despuiat din pat ca să contemple aerul, de-i neguros ori limpede, însă de-ndată, alungat de frigul din același aer, se-ntoarce în patul de unde abia s-a ridicat.”

Nu e absolut deloc adevărat că da Vinci folosea scrierea reflexivă, de la coadă la cap, pentru a-i împiedica pe alții să-i înțeleagă gândurile: Leonardo este o persoană generoasă, care se dedică cercetărilor cu scopul de a le împărtăși lumii întregi. Fiecare notiță de-a sa poate fi considerată o pagină dintr-un

potențial tratat, niciodată dus la bun sfârșit. Scrie de la dreapta la stânga doar pentru că, de mic copil, nimeni nu i-a corectat acest prost obicei. Probabil un simplu joc la început, scrierea în oglindă a devenit în timp un sistem de notare de care nu a mai reușit să se elibereze. Până-ntr-acolo încât se folosește de mâna stângă și când desenează: analizându-i tehnica de creionare a umbrelor, se poate observa că trasarea liniilor este diferită de cea normală. El nu creionează de jos în sus și de la stânga la dreapta, asemenea celorlalți colegi de breaslă (//) ci în sens invers (\\), la fel ca atunci când scrie. Privind cu mai multă atenție, ne dăm seama că, în realitate, mâna sa are exact aceleași mișcări ca ale unuia care scrie sau compune imagini cu mâna dreaptă; într-adevăr, sunt mișcări „răsturnate”, realizate „în oglindă”, dar sută la sută naturale. Pentru cei obișnuiți să țină pana cu mâna stângă, acesta este unicul mod de a evita să împrăște cerneala încă umedă pe hârtie. Nu este niciun fel de însușire ezoterică sau misterioasă. Este un gest natural, dezinvolt, pe care critica l-a transformat în legendă.

Iar acesta nu este singurul mit fals care complică studierea personalității lui Leonardo. Până în ziua de astăzi ni-l închipuim aproape toți ca pe un individ refractar și inconstant, îmbrăcat într-o tunică de culoare închisă, încruntat și sever, ca un mare maestru ce este. În realitate, lucrurile stau exact invers. „Ca prezență, era frumos, bine proporționat, plin de grație și plăcut la înfățișare. Purta o scurteică rozalie până la genunchi, când pe atunci se purtau numai veșminte lungi. Își purta părul inelat și îngrijit, lung până la jumătatea pieptului.”

Da Vinci călătorește de colo-colo prin Italia purtând veșminte îndrăznețe, în culori țipătoare. E obsedat de îngrijirea părului, pe care îl poartă lung până la piept chiar și atunci când a înaintat foarte mult în vârstă. Este un artist excentric, care ține să-și afirme originalitatea și prin propria înfățișare. Adesea

își exagerează comportamentele stranii, căutând astfel să țină departe persoanele agasante sau pe clienții cărora le era dator cu vreo lucrare lăsată neterminată. Îi place să se înconjoare de tineri care nu rezistă farmecului său, ținându-i companie în aventurile sale intelectuale. Strania lui „familie”, alcătuită din personaje insolite și cu supranume curioase, precum Salaino, Zoroastro sau Fanfoia, reprezintă adevărata lui forță. Ei sunt aceia care îl susțin în momentele de dificultate, în special atunci când societatea îi refuză provocările.

Carierea sa nu va sta mereu pe roze: de multe ori va fi nevoit să suporte umilințe și s-o ia de la zero, însuflețit de dorința de a-și continua propria explorare a realității. Cu acest unic obiectiv în minte, este în stare să renunțe să-și mai finalizeze capodoperele, asumându-și riscul de a-și ruina reputația. Își schimbă mereu protectorii, înrolându-se cu nonșalanță în serviciul unor orașe-stat rivale, fără să-și facă griji în privința eventualelor represalii. De altfel, Leonardo recurge adesea de-a lungul vieții la tot felul de alegeri imprevizibile.

Itinerarul său accidentat și entuziasmant cuprinde cele mai importante Curți italiene din secolul al XV-lea – devenind pentru noi un bun pretext de reflecție, de trecere în revistă a evenimentelor și a obiceiurilor din Florența familiei Medici, a progreselor atinse de Milano sub Ludovico il Moro, sau a splendeidei galerii de artă a Isabellei d'Este de la Mantova –, pentru a continua apoi de-a lungul tranșeelor trasate de expedițiile lui Cesare Borgia și pentru a poposi în cele din urmă la Roma, exact în momentul în care Rafael își lasă semnul măiestriei peste Vatican, iar Michelangelo tocmai a terminat de zugrăvit cupola Capelei Sixtine. Trecând de la un tablou la altul, vom constata că viața lui Leonardo se poate traduce într-o călătorie prin Italia renascentistă, răvășită de o revoluție care, uneori, cunoaște răbufniri neașteptate provocate chiar de unele dintre capodoperele

sale – răscolitoare prin încărcătura lor inovativă și marcând un parcurs artistic seducător, dar fatal.

El însuși își asumă această căutare aventuroasă:

Împins de poftirea-mi nesățioasă, râvnitor să văd atâtea și atâtea forme diferite și stranii de viață plămădite de artificiile naturii, și dând ocol pe sub stâncile umbrite, mă pomenii la intrarea într-o grotă mare, în fața căreia rămăsei pe cât de uluit, pe atât de novice despre așa grozăvie, aplecându-mă în față cu spinarea arcuită, cu mâna stângă sprijinită pe genunchi și cu dreapta ținându-mi umbră genelor mijite și aproape-nchise, tot legănându-mă încoace și încolo ca să osebesc câtuși de cât ceva, ceea ce n-am izbutit, din cauza beznei adânci dinăuntru. Atunci, în mine au prins forță două lucruri: frica și dorința; frica de caverna-ntunecoasă și plină de amenințare, dorința ca să văd de nu cumva acolo, înăuntru, se află vreo minunăție cum alta-n lume nu-i.

La Leonardo, atracția către nou coexistă în aceeași măsură cu teama de eșec, îndrăzneala de a risca se luptă încontinuu cu dezamăgirea. Este un adevărat campion de rezistență, capabil să gândească pozitiv chiar și în fața unor dificultăți insurmontabile, mulțumită unui nestăpânit impuls interior care-i permite să se reinventeze, să-și refacă viața de mai multe ori și în locuri diferite.

Bine ați venit în această călătorie către hotarele necunoscutului. Purcedeți cu prudență și...

Puneți-vă centura!

Zece invenții ale lui Leonardo

Lui Leonardo îi sunt atribuite zeci de invenții. Poate chiar mai multe decât ar trebui. În realitate, avem de-a face mai ales cu intuiții de excepție ale lui da Vinci, pe care acesta le desenează și le analizează până în cele mai mici detalii, proiectând apoi angrenaje, șuruburi, buloane, roți sau arcuri, și indicând cu precizie materialele ce trebuie folosite la realizarea lor. Multe sunt irealizabile, fiind prea grele, prea mari sau imposibil de manevrat, dar cu toate acestea produc stupeoare prin caracterul lor modern. Iar ca să spunem adevărul până la capăt, nu putem ascunde faptul că „invențiile” lui Leonardo se bazează pe idei deja conturate de alți ingineri, pe care el le studiază și le optimizează, grație intuiției excepționale și a spiritului său de observație.

Iată-le pe cele mai importante.

Elicopterul

În realitate, ar fi mai potrivit să numim acest proiect „șurubul aerian”. Leonardo exploatează de fapt principiul „șurubului lui Arhimede” – o spirală înfășurată în jurul unui pivot, cu ajutorul cărora inventatorul din Siracuză intenționa să foreze terenul și să ridice nivelul apei. Da Vinci pornește de la convingerea că aerul este o materie cu densitate și masă proprii: astfel, prin intermediul unor bare manevrate de patru pasageri amplasați pe

o platformă din centrul căreia se înalță pivotul elicoidal, aerul este împins spre bază, ridicând întreaga structură în văzduh. În realitate, este vorba despre o velă uriașă de in, întinsă pe o spirală din sârmă prinsă pe o structură din lemn. Iată cum descrie chiar el propria mașinărie:

Găsesc că, dacă acest instrument ca șurubul va fi construit bine, respectiv cu o pânză de in ai cărei pori să fie acoperiți cu scrobeală, și va fi rotit cu viteză, pomenitul șurub își va desfășura spiralele în aer, înălțându-se.

Și totuși, în ciuda faptului că era o mașinărie perfectă, nu a zburat niciodată. Diametrul ei de peste cinci metri, înălțimea și greutatea excesive au ținut-o ancorată la pământ.

Rotisorul

Leonardo are capacitatea de a exploata unul și același element pentru situații și invenții diferite. Șurubul lui Arhimede, de pildă, nu este utilizat doar pentru zbor sau pentru aducerea apei la suprafață, ci poate fi instrumentul ideal pentru gătitul cărnii la proțap. Aerul înfierbântat de foc se ridică, provocând un impuls care rotește spirala șurubului, carnea rumenindu-se astfel perfect pe toate părțile. Rotirea produsă de mișcarea masei de aer este transmisă șurubului prin intermediul unei roți dințate – prezență constantă în mecanismele concepute de da Vinci.

Parașuta

În epoca lui Leonardo exista deja un instrument, inventat cu circa un deceniu în urmă, util pentru evacuarea etajelor înalte ale clădirilor cuprinse de flăcări, însă nu se știe dacă l-a folosit cineva vreodată. El recuperează această idee și

proiectează o parașută cu ajutorul căreia „oricine se va putea arunca de la o înălțime oricât de mare, fără niciun risc”. Este vorba despre un val uriaș de pânză de in, ținut deschis cu ajutorul unui șasiu din lemn, de formă piramidală. Înălțimea cadrului este egală cu a unei persoane normale, în timp ce latura bazei depășește lungimea de șapte metri. Este pur și simplu uriaș. În anul 2000, Adrian Nicholas a testat invenția, lansându-se de la bordul unui aerostat aflat la trei mii de metri înălțime. Iar aceasta a funcționat perfect: coborârea s-a dovedit lentă și controlată, fără a include însă și aterizarea, căci, pentru a nu risca să fie strivit sub greutatea uriașei structuri (optzeci și cinci de kilograme), Nicholas a preferat să parcurgă ultima parte a coborârii cu o parașută modernă. O decizie înțeleaptă, de altfel.

Echipamentul pentru scufundări

Pentru Leonardo, Pământul e prea strâmt; el nu se mulțumește cu deplasarea pe uscat și nici chiar cu tentativele de zbor, ci ajunge să proiecteze un mijloc prin care omul să se poată mișca pe sub apă. În foile sale cu însemnări apare schița unui dispozitiv pentru respirația subacvatică, alcătuit dintr-un tub de bambus în care a inserat o serie de inele din fier, pentru a preveni strivirea acestuia din cauza presiunii prea mari a apei. La capătul superior al tubului se află un clopot care menține gurile de pătrundere a aerului deasupra nivelului mării, în vreme ce la extremitatea opusă pare să ni se înfățișeze un soi de burduf din piele de porc, care funcționează pe post de rezervă de aer. Iată, deci, că Leonardo s-a gândit și la buteliile cu oxigen ale scafandrilor! Omul aflat în imersie respiră cu ajutorul unei măști din piele prevăzută cu lentile din sticlă; pentru cazurile de urgență, dispozitivul este prevăzut și cu o sticluță în

care scafandrul poate urina... În consecință, poate rămâne sub apă mai mult timp, ca să-și poată îndeplini misiunea – în cazul operațiunilor militare legate de sabotarea navelor inamice sub linia de plutire. Neîncrezător în natura umană, predispusă la violență și cruzime, lui da Vinci pare să-i fie teamă de efectele noii sale invenții:

...n-o public și nu răspândesc zvon despre ea, din cauza firii rele a oamenilor, care ar folosi-o pentru asasinat de pe fundul mării, notează el lângă desen.

Flotați pentru mersul pe apă

Leonardo crede că minunile sunt posibile. Fascinat de povestea biblică a lui Iisus, care pășește pe apele Mării Galileii, potolind furtuna, artistul inventează un sistem de deplasare pe suprafața apei. Imaginea dispozitivului ne duce imediat cu gândul la schiuri – tălpile lungi și înguste fiind înlocuite cu două uriașe obiecte flotabile care îl mențin la suprafața apei pe practicantul acestui sport. Figura desenată de Leonardo ține în mâini două bețe care sunt și ele conectate la două mici perne de aer, întreaga instalație permițând mișcarea pe apă fără pericolul scufundării. Sau cel puțin așa speră da Vinci, căci nimeni nu a încercat vreodată această invenție.

Automobilul

Pare să fie vorba despre o mașinărie pe care Leonardo o folosește cu ocazia spectacolelor și a paradelor de care începe să se ocupe încă de pe vremea când lucrează în atelierul lui Verrocchio. Mașinăria se prezintă sub forma unei platforme cu laturile de circa un metru și jumătate, susținute de trei roți și conținând un circuit de arcuri, curele și bare care amintesc

mult de angrenajele unui orologiu. Impulsionată printr-o simplă mișcare de împingere inițială, elementele încep să se miște în totală autonomie, permițând platformei să se miște singură și, la nevoie, chiar să vireze (însă numai spre dreapta). Da Vinci o poate controla de la distanță, uluindu-și pur și simplu spectatorii cu această instalație premergătoare a automobilului.

Poduri monumentale

După ce l-a abandonat în voia sorții pe Ludovico il Moro, pornind în căutarea altui protector, Leonardo ajunge la un moment dat să ia în considerare un auto-exil la Constantinopole, metropolă îndepărtată și cu totul necunoscută lui. La fel cum procedase cu il Moro, îi trimite o propunere lui Baiazid al II-lea, cu speranța că sultanul se va îndrăgosti de proiectul său, invitându-l la curte. Nu este exclus ca da Vinci să aibă cunoștință de faptul că, în anul 1502, suveranul otoman a trimis mai mulți agenți la Roma cu scopul recrutării de ingineri; prin urmare, hotărăște să proiecteze un pod gigantic, lung de peste 600 de metri, cu un singur intercolonament, care ar fi trebuit să traverseze Bosforul, legând Pera de Constantinopol. Primul pod între Europa și Asia. În epocă, nimeni nu-și pune problema că o construcție de asemenea proporții ar putea fi pusă în practică, însă pentru Leonardo imaginația nu are limite. Nemulțumit, conectează la această structură și câteva mori, dispozitive de pompare a apei (pentru evacuarea aces-teia din danele unde ar urma să acosteze navele inamice), dar și un pod mobil, care permite trecerea navelor de dimensiuni mari. În ciuda dificultăților evidente de punere în practică a proiectului, de data aceasta suntem siguri că da Vinci i l-a prezentat sultanului, întrucât în arhivele de la palatul Topkapi

a fost descoperită o scrisoare a unui „necredincios” care se declară „sclav” și „slugă” a lui Baiazid al II-lea, căreia îi este atașat un proiect ce multora le va fi părut absolut nebunesc.

Bicicleta

Mulți cred că desenul care înfățișează o bicicletă este un fals sau, oricum, că nu-i poate fi atribuit lui Leonardo. Suspiciunea provine din faptul că schița se regăsește pe o hârtie încărcată cu imagini obscene, despre care se crede că au fost trasate de mâna lui Salaino. Descoperirea desenului este o poveste destul de curioasă. În anul 1966, călugării de la Grottaferrata, care se ocupau cu restaurarea unuia din codurile lui da Vinci, reușesc să separe două file care fuseseră lipite cândva, în trecut, pentru a ascunde vederii anumite reprezentări cu tentă erotică. Pe una din paginile readuse la lumină este descoperită o structură prevăzută cu ghidon și pedale care produc un impuls ce este transmis către două roți prin intermediul unei curele. Poate că nu-i aparține maestrului florentin, dar cu toate acestea prezintă toate elementele mecanice la care artistul a lucrat cu acea fixație de a exploata la maximum energia produsă de corpul omenesc. La fel stau lucrurile și în cazul acestei biciclete: este suficient un impuls ușor cu ajutorul piciorului pentru generarea unei mișcări mult mai ample și eficiente decât pasul obișnuit.

Robotul

În cronicile datând de la începutul secolului al XVI-lea se relatează o poveste devenită celebră despre un leu mecanic care participă la ceremonia de întâmpinare a regelui Franței la Lyon: dispozitivul se mișcă singur pe distanță de câțiva metri, apoi se înclină, moment în care pieptul i se deschide, dând la iveală sute de flori de crin. O modalitate ilustrată scenografic

de a celebra alianța dintre Florența și regatul Franței. Nu puțini sunt cei care bănuiesc că în spatele acestui robot s-ar afla mâna lui Leonardo, cu atât mai mult cu cât dispozitivul pare să-și facă din nou apariția, câțiva ani mai târziu, în cadrul unui spectacol organizat de artist la curtea regelui Francisc I. Printre desenele sale există și unul reprezentând un soi de figură umană mecanică ce imită mișcările unui om adevărat prin intermediul unor angrenaje din fier și lemn comandate din exterior. Este primul robot din istorie. Mark Rosheim, un expert din cadrul NASA, l-a reconstruit în anul 2002, asemănarea cu roboții moderni fiind pur și simplu impresionantă.

Reflectorul

Implicându-se în montarea de spectacole festive, da Vinci ajunge să exploreze toate domeniile artei teatrale. Compune muzică și inventează coregrafii, creează costume și mașinării scenice, culminând cu elaborarea de excepționale „efecte speciale”. Iată, de exemplu, o banală cutie atârnată de un cârlig din perete sau pe o structură din lemn, conținând o lumânare. Una din fețele cutiei este înlocuită cu o lentilă care proiectează lumina spre exterior, augmentându-i exponențial dimensiunea fasciculului: altfel spus, un far artificial perfect, care iluminează scena, spre încântarea spectatorilor.

Cuprins

<i>Prefață</i>	5
<i>Personaje principale</i>	13
<i>O călătorie în necunoscut</i>	23
Capitolul 1 – <i>Secrete de familie</i>	31
Capitolul 2 – <i>Dincolo de avangardă</i>	49
Capitolul 3 – <i>Un învățăcel avangardist</i>	66
Capitolul 4 – <i>Mai multă viață</i>	79
Capitolul 5 – <i>Dispus la orice</i>	95
Capitolul 6 – <i>Pictor sau bufon!</i>	118
Capitolul 7 – <i>Călătorie în interiorul și în afara corpului</i> . .	130
Capitolul 8 – <i>În sfârșit, la curte!</i>	141
Capitolul 9 – <i>Lovitură de teatru</i>	156
Capitolul 10 – <i>Emoții neașteptate</i>	177
Capitolul 11 – <i>O nouă provocare</i>	188
Capitolul 12 – <i>Una, niciuna, o sută de mii</i>	203
Capitolul 13 – <i>Totul sub control</i>	221
Capitolul 14 – <i>Un venetic în cetatea eternă</i>	230
Capitolul 15 – <i>Cercul se închide</i>	255
<i>Caravaggio – adevăratul succes al lui Leonardo</i>	267
<i>Zece invenții ale lui Leonardo</i>	271
<i>Mulțumiri</i>	279